



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın **Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Serhat EREN

Diyarbakır Milletvekili

Küçükbaş hayvancılık, başta Diyarbakır, Van, Muş, Bitlis, Hakkâri, Ağrı, Şırnak, Siirt, Mardin ve Batman olmak üzere bölge illerinde kırsal üretimin ve geçim kaynaklarının önemli unsurlarından biridir. TÜİK verilerine göre Türkiye'de koyun sayısı 2025 yılında bir önceki yıla göre yüzde 5,9 artarak 46 milyon 689 bin başa, toplam küçükbaş hayvan sayısı ise yüzde 5,4 artarak 57 milyon 874 bin başa ulaşmıştır. Küçükbaş hayvan varlığındaki artışa karşın koyunlardan elde edilen yapağının ekonomik değere dönüştürülmesinde ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Basına ve üretici açıklamalarına yansıyan bilgilerde, özellikle küçükbaş hayvancılığın yoğun olduğu bölge illerinde üreticilerin kırkım sonucu elde ettikleri yapağıya alıcı bulmakta güçlük çektiği, satış bedelinin kimi durumlarda kırkım, toplama ve nakliye maliyetlerini dahi karşılamadığı belirtilmektedir. Van'da son dönemde tonlarca yapağının satılamadığı için yakıldığı, çöpe atıldığı veya doğaya bırakıldığına ilişkin haberler, uzun süredir devam eden sorunu yeniden gündeme taşımıştır.

Yapağının ekonomik değerini kaybetmesi, hayvancılıkla geçinen üreticiler açısından gelir kaybına yol açarken önemli miktarda hammaddenin üretim sürecinin dışında kalmasına ve çevresel sorunlara da neden olmaktadır. Türkiye'nin tekstil ve hazır giyim alanındaki üretim kapasitesine rağmen yerli yapağının yeterince değerlendirilememesi, hayvancılık ile sanayi arasındaki üretim zincirinin durumunu da gündeme getirmektedir. Yapağının üreticiden toplanması, kalite ve kullanım alanlarına göre sınıflandırılması, yıkanması, işlenmesi ve tekstil sanayisine ulaştırılması için gerekli altyapının özellikle üretimin yoğun olduğu illerde yetersiz kalması sorunun temel nedenleri arasında gösterilmektedir. Yerel işleme kapasitesinin geliştirilmemesi halinde üretici açısından gelir yaratabilecek bir yan ürün atığa dönüşürken, kırsal bölgelerde yaratılabilecek katma değer ve istihdam olanakları da kullanılamamaktadır.

Bu bağlamda;

1. Türkiye'de 2020, 2021, 2022, 2023, 2024 ve 2025 yıllarında toplam kaç ton yapağı üretilmiştir? Bu üretimin Diyarbakır, Van, Muş, Bitlis, Hakkâri, Ağrı, Şırnak, Siirt, Mardin ve Batman illerine göre yıllık dağılımı nedir?
2. Aynı yıllarda söz konusu illerdeki koyun varlığı kaçtır? Bu illerin Türkiye toplam koyun varlığı ve yapağı üretimi içerisindeki payı nedir?

3. Bakanlığınızın Türkiye’de üretilen yapağının ne kadarının ticari olarak değerlendirildiğine ne kadarının üretici tarafından satılamadığına, imha edildiğine veya atık haline geldiğine ilişkin verisi bulunmakta mıdır?
4. Diyarbakır ve diğer bölge illerinde yapağının kilogram başına ortalama üretici satış fiyatı ile koyun başına ortalama kırkım maliyeti son beş yılda nasıl değişmiştir? Yapağı satış gelirinin kırkım, toplama ve nakliye maliyetlerini karşılayıp karşılamadığına ilişkin Bakanlığınızca yapılmış bir maliyet analizi bulunmakta mıdır?
5. Türkiye genelinde yapağı toplama, yıkama, sınıflandırma ve işleme faaliyeti yürüten kaç tesis bulunmaktadır? Bu tesislerin illere göre dağılımı, yıllık işleme kapasiteleri ve kapasite kullanım oranları nedir?
6. Diyarbakır, Van, Muş, Bitlis, Hakkari, Ağrı, Şırnak, Siirt, Mardin ve Batman illerinde faal durumda bulunan yapağı toplama veya işleme tesisi sayısı kaçtır? Son 20 yılda bu illerde faaliyetini sonlandıran yün veya yapağı işleme tesisi sayısı kaçtır?
7. Koyun yapağısının ekonomik değerini korumaya, üreticiden düzenli biçimde satın alınmasına veya pazarlanmasına yönelik doğrudan bir destekleme programı bulunmakta mıdır? Tiftik üretiminde uygulanan ürün bazlı destekleme mekanizmasına benzer bir uygulamanın yapağı üreticileri için hayata geçirilmesine yönelik çalışma bulunmakta mıdır?
8. Yapağının üreticiden toplanması, kalite ve kullanım alanlarına göre sınıflandırılması, kooperatifler ve üretici birlikleri aracılığıyla pazarlanması ve tekstil sanayisine kazandırılması amacıyla yürütülen bir çalışma bulunmakta mıdır? Son beş yılda bu kapsamda desteklenen proje sayısı ve aktarılan kamu kaynağı ne kadardır?
9. Küçükbaş hayvancılığın yoğun olduğu bölge illerinde yapağının yerinde işlenmesini sağlayacak tesislerin kurulması ve böylece yerel istihdam ile katma değer yaratılması amacıyla yeni yatırım ve destek programlarının hayata geçirilmesi planlanmakta mıdır?
10. Satılamayan yapağının yakılması, dere yataklarına, meralara ve diğer doğal alanlara bırakılmasının önlenmesi amacıyla Bakanlığınızın ilgili kurumlar, yerel yönetimler ve üretici örgütleriyle yürüttüğü bir çalışma bulunmakta mıdır?